

ТНПУ
MAGISTERIUM

15.10.2019). (дата звернення: 23.11.2020).

5. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Х. : Прапор, 2007. 640 с.

Чорній Н. Д.
магістрантка, групи зМЮ-11
факультету педагогіки та психології
ТНПУ імені В. Гнатюка
Науковий керівник
Поліщук В. А., д. п. н., професор

РОЛЬ СТРУКТУРОВАНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У НАВЧАННІ ДІТЕЙ З РОЗЛАДОМ СПЕКТРУ АУТИЗМУ

Актуальність теми дослідження. Аутизм – це загальне порушення розвитку, що позначається на вербальній і невербальній комунікації та соціальній взаємодії, а також ускладнює становлення адаптаційних процесів. Особливості просторового орієнтування, труднощі комунікативного спілкування обумовлюють необхідність опори на візуальні стимули. Модифікація навчального простору має для дитини з аутизмом підтримувальний, стимулюючий і корекційно-розвитковий потенціал.

Аутизм – один з численних розладів психологічного розвитку. Симптоми, які його характеризують, можна розпізнати перед третім роком життя дитини. Вони виявляються у порушенні: розуміння та виразності мови, розвитку прив'язаності, суспільних контактах, функціональної або символічної гри [2].

Вчені, які вивчали аутичний синдром у дітей, можна виділити таких: І. Вікторов, Дж. Глатзель, Е. Мінковські, С.Салліван, С.Семенов, Е. Бльойлер саме він в цей період і ввів поняття аутизм. Аутизмом він назвав відрив від реальності з наявністю внутрішнього життя, особливого світу мрій і фантазій при шизофренії. Згодом він визнав можливість наявності аутизму в клінічній картині таких хворіб, як маніакально-депресивний

психоз (МДП), а також шизоїдна психопатія, при істеричних і афективних розладах. На думку вченого, в основі аутизму лежать афективні комплекси і порушення мислення.

Метою статті є визначення можливості структурування освітнього середовища з опорою на візуальну підтримку в навчанні, дітей з розладом спектру аутизму.

Виклад основного матеріалу. Оптимальне навчання і розвиток дитини з аутизмом передбачає створення сучасних умов для зменшення для неї стресогенності навколишнього середовища.

Ресурси середовища в процесі підготовки та впровадження спільного навчання дітей з особливими освітніми потребами і дітей з нормотиповим розвитком – це система чинників, які мають підтримувальний, стимулюючий та корекційно-розвивальний потенціал. Такі ресурси можна об'єднати у 3 групи: предметно-просторові; організаційно-сміслові; соціально-психологічні [1].

У нашій статті ми зупинимося на предметно-просторових ресурсах. Ресурси цієї групи характеризуються в таких підходах як: структурування простору та урахування можливих предметів для перетворення середовища. За міжнародним досвідом, створення сприятливих умов для дитини з аутизмом передбачає визначення певних зон для діяльності та їх меж за допомогою певних візуальних опор, як то: меблі, наклейки, значки, кольорові стрічки, килими, кольорові фігури тощо, щоб зробити середовище зрозумілим, керованим та глибшому розумінню завдання.

Структуроване навчання як система для організації середовища ґрунтується на розумінні унікальних особливостей і характеристик дітей з аутизмом; описує умови та відповідні заходи, за яких особа з аутизмом починає розуміти, що від неї очікують, та набувати здатність вчитися. За умови планування простору приміщення групи (класу) рекомендують враховувати його багатофункціональність і відповідно передбачати різні зони, такі як:

- навчальна (організація навчальних занять і предметно-практичної діяльності);
- ігрова (організація ігор і проведення занять з розвитку

ТНПУ
MAGISTERIUM

рухів);

– «жива природа» (організація спостережень за рослинами, тваринами);

– релаксаційна (місце відпочинку і усамітнення дитини).

Просторові ресурси навчального приміщення тісно взаємопов'язані з предметними ресурсами і припускають для кожної зони наявність специфічних предметних ресурсів: навчальна зона – посібники, дидактичні матеріали, необхідне приладдя; ігрова зона – ігровий матеріал. Експерти по роботі з дітьми з розладом спектру аутизму рекомендують також маркувати їхні робочі місця. Це може бути написані їхні імена, фотографії або якісь певні малюнки (знаки) [4].

Створення високоорганізованого простору робить докільця для дитини з розладом спектру аутизму чітким, впорядкованим та передбачуваним. Розробник комплексної програми ТЕАССН, яка в декількох країнах отримала статус державної програми навчання і розвитку дітей з аутизмом. Е. Шоплер довів, що саме діти з аутизмом ефективно навчаються з опорою на принцип структурованості та візуальну підтримку [6].

Зрозуміло, що на початку введення такого зонування відбувається домовленість з дітьми щодо кожної ділянки простору, адже дітям важливо знати, що відбуватиметься в тому чи іншому місці, де кожна зона починається і закінчується, як потрапити в певну зону і як здійснити перехід з однієї ділянки до іншої? Чітка структурованість зовнішнього простору навчає дітей з аутизмом дотримуватися правил визначеної поведінки, формує звички виконувати певні види діяльності.

Навчальну діяльність учнів потрібно структурувати відповідно до рівня їх розвитку. З метою полегшення сприймання навчального матеріалу, обов'язково його візуалізувати за допомогою малюнків, таблиць, схем, комп'ютерних програм.

Основною метою структурованого навчання є збільшення самостійності і управління поведінкою з урахуванням когнітивних навиків, потреб і інтересів людей з розладами спектру аутизму та відповідного пристосування докільця.

Чотири елементи структурованого навчання, які включаються в будь-яку освітню програму, такі: фізична структура, щоденні розклади, системи роботи, візуальна структура і інформація [5].

На перших етапах спілкування з дітьми доцільно використовувати прийом тісного контакту, коли береш руку дитини і тримаєш її у своїй руці. Можна обводити рукою дитини різні предмети, нові для неї в шкільному житті і багаторазово повторювати їх назви. Відомо, що в дітей з розладом спектру аутизму деформоване відтворення ознак предметів. Знаючи, що таким дітям дуже подобається маніпулювати з предметами, будувати вертикальні вежі, перекладати різні картки з однієї купи в другу, доцільно проводити заняття на уточнення та закріплення ознак предметів.

Створення високоорганізованого простору робить докільця для дитини з розладом спектру аутизму чітким, впорядкованим та передбачуваним.

Висновок. Створення сприятливих умов для дитини з аутизмом передбачає визначення певних зон для діяльності та їх меж за допомогою певних візуальних опор. Це дає змогу перетворити навколишнє середовище на безпечне, чітке і прогнозоване, що сприяє зосередженню уваги та глибшому розумінню завдання.

Список використаних джерел:

1. Гайдукевич С. Е. Средовой подход в инклюзивном образовании. *Инклюзивное образование: состояние, проблемы, перспективы.* Минск: Четыре четверти, 2007. 34 с.
2. Зінченко С, Злагодух В. Специфічні розлади здібностей дитини до наймання. Практична психологія та соціальна робота. 2006. № 8. 48-51с.; № 9. 63-66 с.2, 64 с.
3. Марценковський І. А. Вимоги до програмно-цільового обслуговування дітей з розладами зі спектром аутизму: методичні рекомендації. К., 2009. 46 с.
4. Освіта дітей з аутизмом: від міфу до реальності: навчально-наочний пос. / укладач Тетяна Скрипник. К.: Гнозис, 2014. 26 с.
5. Скрипник Т., Супрун Г. Дитина з аутизмом у закладі освіти. Методичні рекомендації. Проект «Інклюзивна освіта: крок за кроком», 2015.
6. Шоплер Э. Поддержка аутичных и отстающих в развитии детей (0-6 лет): *Сборник упражнений для специалистов и родителей по программе TEACCH.* Минск: Издательство Бел АПДИ Открытие двери, 1997. 152 с.